

بزوهشکده شورای نکهبان

اظهار نظر مجمع مشورتی حقوقی

در خصوص:

لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور

(تکمله - تبصره‌های «۹» الی آخر)

کد گزارش: ۹۵۱۲۰۸۲

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۱۲/۲۱

پژوهشکده شورای نکهبان

لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور

(تکمله - تبصره‌های «۹» الی آخر)

مقدمه

باتوجه به ارسال مصوبه رسمی مجلس درخصوص لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور نزد شورای نگهبان و تفاوت‌هایی که در متن رسمی نسبت به متن مورد بررسی توسط مجمع مشورتی حقوقی شورای نگهبان وجود داشت، در این گزارش ابتدا علاوه بر بیان نکاتی کلی درخصوص مصوبه ارسالی، برخی مسائل درخصوص تبصره‌های «۱» الی «۸» که پیشتر گزارش آن ارسال شده است بیان شده^۱ و در ادامه به بررسی تبصره‌های «۹» الی آخر می‌پردازیم.

تکمله

الف) کلیات

۱) عدم ارسال جداول نزد شورای نگهبان

از جمله مسائل کلی دیگری که پیرامون مصوبه مجلس درخصوص لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ وجود دارد، ابهام در تصویب جداول بودجه در صحن علنی مجلس شورای اسلامی و همچنین عدم ارسال این جداول جهت اظهارنظر نزد شورای نگهبان است. با این توضیح که در مصوبه رسمی ارسال شده از سوی مجلس شورای اسلامی، جداول پیوست بودجه که حاوی «اعتبارات» مربوط به کل دستگاه‌ها می‌باشد و مطابق اصول ۵۲ و ۵۳ قانون اساسی می‌بایست به تصویب مجلس رسیده باشد، مشاهده نمی‌شود و لذا باتوجه به اینکه به موجب اصل ۵۲ قانون اساسی بودجه کل کشور که ناظر به اعتبارات و دخل و خرج کل کشور است، باید به تصویب مجلس برسد و همچنین براساس اصل ۵۳ که به هرگونه پرداخت در حدود اعتبارات مصوب به موجب قانون تصریح نموده است، عدم ارسال جداول بودجه به عنوان جزء لاینفک «بودجه کل کشور» و همچنین مشخص نبودن وضعیت تصویب این جداول در صحن علنی مجلس شورای اسلامی واجد اشکال است. لازم به ذکر است ذیل مصوبه مجلس شورای اسلامی به صراحت مقرر داشته «لایحه فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز .... مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید.» براین اساس هیچ‌گونه تصریحی مبنی بر اینکه جداول پیوست نیز به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده وجود ندارد و صرفاً به تصویب ماده واحده اشاره شده است.

این مسئله پیشتر نیز مورد توجه شورای محترم نگهبان قرار گرفته است. به عنوان مثال در نظر شماره ۹۲/۳۰/۵۳۱۷۲ مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۸ این شورا راجع به «لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور» چنین آمده است: «با توجه به اینکه جداول مربوط به

^۱ گفتنی است با توجه به اصلاحات به عمل آمده در مصوبه رسمی مجلس، نکات و ایرادات مذکور در بندهای «ب» و «ط» و بند الحاقی «۲» تبصره «۶»، بند الحاقی «۱» تبصره «۷» و بند الحاقی «۲» تبصره «۸» مرتفع گردیده است.

بودجه، جزء بودجه محسوب می‌شوند و علی‌الاصول به تصویب مجلس محترم می‌رسند، باید متن مصوب جداول جهت اظهار نظر به این شورا ارسال شوند.»

بنابراین اولاً مشخص شدن تصویب جداول پیوست بودجه توسط مجلس شورای اسلامی ضرورت داشته و ثانیاً ارسال این جداول جهت اظهار نظر شورای نگهبان راجع به مصوبه بودجه الزامی است.

ذکر این نکته نیز حائز اهمیت است که در «کمیسیون تلفیق بودجه» اصلاحات متعددی نسبت به جداول صورت گرفته است که در گزارشی به صورت مجزا تحت عنوان «مصوبات کمیسیون تلفیق در جداول و ردیف‌ها» مشتمل بر دوازده بخش منتشر شده است و صرفاً در مصوبه ارسالی از سوی مجلس به شورای نگهبان، بخش دهم این گزارش تحت عنوان «درآمدهای استانی ۱۳۹۶» ذکر شده است (مصوبه کمیسیون تلفیق در این خصوص به پیوست می‌باشد).

همچنین بخش دوازدهم این گزارش تحت عنوان «تغییرات متفرقه» علاوه بر اینکه عناوین ردیف‌های متعددی را اصلاح نموده است، در بردارنده احکامی است که واجد آثار حقوقی و بودجه‌ای قابل توجهی می‌باشد. به عنوان مثال در بند «۱۴» همین بخش مقرر شده «به سازمان برنامه و بودجه کشور اجازه داده می‌شود متناسب با تغییرات به عمل آمده در لایحه بودجه در مجلس شورای اسلامی و اشکالات موردی موجود در جداول و پیوست‌های لایحه بودجه سال ۱۳۹۶، اصلاحات لازم را به عمل آورد.» همانگونه که مشاهده می‌شود حکم مزبور به صراحت اجازه تغییر قانون بودجه را به سازمان برنامه و بودجه تفویض نموده که این مغایر با اصول ۵۲ و ۸۵ قانون اساسی تلقی می‌گردد. بند «۱۵» بخش مذکور نیز مقرر داشته، «جابجایی ردیف‌های ذیل دستگاه‌های اجرائی متعلق به همان دستگاه اجرائی با نظر سازمان برنامه و بودجه مجاز می‌باشد.» که چنین امری نیز با ایراد مواجه است.

در بندهای «۱۶» و «۵۸» نیز احکامی مبنی بر خروج برخی شرکت‌های دولتی از فهرست شرکت‌های مشمول واگذاری اصل ۴۴ قانون اساسی مشاهده می‌شود.

علاوه بر این تغییرات جداول مندرج در لایحه دولت نیز در برخی موارد واجد احکامی است که محل ایراد است. به عنوان نمونه به دو مثال اشاره خواهد شد:

مثال اول: از جمله ردیف‌هایی که در جداول بودجه ذکر شده و از جهت مغایرت با سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی محل تأمل جدی است و پیشتر نیز مورد توجه شورای نگهبان قرار گرفته است ناظر به منابع حاصل از واگذاری سهام دولت در بانک‌های دولتی است که می‌بایست واگذار شده و در نتیجه درآمدهای حاصل از این واگذاری‌ها نیز می‌بایست مطابق جزء «۲» بند «د» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی^۱ به مصرف می‌رسید.

---

^۱ مطابق این جزء مصارف درآمدهای حاصل از واگذاری سهام بنگاه‌های دولتی مشخص شده است. در این خصوص توضیحات لازم ذیل تبصره «۲» ارائه شده است.

جدول شماره ۵- درآمدها، واگذاری دارایی های سرمایه ای و واگذاری دارایی های مالی برحسب قسمت، بخش، بند، اجزا در سال ۱۳۹۶

۳,۵۰۰,۰۰۰	۰	۳,۵۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۳,۵۰۰,۰۰۰	۰	۳,۵۰۰,۰۰۰	بند هشتم: منابع حاصل از سایر واگذاری ها	۳۱۰۸۰۰
۳,۵۰۰,۰۰۰	۰	۳,۵۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۳,۵۰۰,۰۰۰	۰	۳,۵۰۰,۰۰۰	واگذاری باقیمانده سهام دولت در بانکها و بیمهها	۳۱۰۸۰۱

این موضوع در مصوبه مجلس درخصوص بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور در احکام ذیل ماده واحده ذکر شده بود و از همین رو مورد ایراد شورای نگهبان قرار گرفت. مطابق اظهار نظر شورای نگهبان در این خصوص، «در بند «د»، از آنجا که افزایش سرمایه بانکهای دولتی و پست بانک ایران، مغایر مصارف مذکور در جزء «۲» بند «د» سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی است، لذا مغایر بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی شناخته شد.» مطابق بند مورد ایراد مقرر شده بود «... وجوه حاصل از واگذاری باقی مانده سهام دولت در بانکها و بیمههای مشمول واگذاری .... به افزایش سرمایه بانکهای دولتی و پست بانک ایران اختصاص دهد.»

حال این موضوع بدون اینکه نشانه‌ای در احکام مندرج در تبصره‌ها داشته باشد در جداول وجود داشته و مصرف آن نیز در قالب موارد مصرف مذکور در جزء «۲» بند «د» سیاستهای کلی اصل ۴۴ قرار نگرفته است. با این توضیح که در ردیف «۳۱۰۸۰۱» تحت عنوان «واگذاری باقیمانده سهام دولت در بانکها و بیمهها» مبلغ سیصد و پنجاه میلیارد تومان ذکر شده است که این مبلغ نیز می‌بایست به مصارف مذکور در جزء «۲» بند «د» سیاستهای کلی اصل ۴۴ می‌رسید. اما بانگاهی به جداول شماره «۱۳» و «۱۸» مشخص می‌شود که منبع مذکور، به عنوان منبع تأمین اعتبار مصارف مذکور در این جداول در نظر گرفته نشده است.^۱ چراکه منابع این جداول به ترتیب مبلغ هفت هزار و نهصد میلیارد تومان و هزار و هفتصد میلیارد تومان (که به نظر می‌رسد در مصوبه کمیسیون تلفیق درخصوص جداول به مبلغ دو هزار و دویست میلیارد اصلاح شده است) می‌باشد که در ردیفهای «۳۱۰۵۰۱» و «۳۱۰۵۰۲» ذکر شده است. بنابراین مشاهده می‌شود که به وضوح حکمی مغایر سیاستهای کلی در ذیل جداول ذکر شده، بدون اینکه نشانه‌ای در احکام مندرج در ذیل ماده واحده داشته باشد.

۹۶,۵۰۰,۰۰۰	۰	۹۶,۵۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۹۶,۵۰۰,۰۰۰	۰	۹۶,۵۰۰,۰۰۰	بند پنجم: منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۳۱۰۵۰۰
۷۹,۰۰۰,۰۰۰	۰	۷۹,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۷۹,۰۰۰,۰۰۰	۰	۷۹,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۳۱۰۵۰۱
۱۷,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۷,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۱۷,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۷,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از واگذاری سهام، سهم شرکتها، اموال دارائی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و موسسات و شرکتهای دولتی وابسته و تابعه	۳۱۰۵۰۲
۵۰۰,۰۰۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از فروش سهام و سهم شرکتها وابسته به به جهاد کشاورزی	۳۱۰۵۱۵

^۱ ردیف «۱۰» از جدول شماره «۸» تحت عنوان «برآورد اعتبارات تملک دارایی های مالی سال ۱۳۹۶» مبلغ دویست و پنجاه میلیارد تومان به عنوان «افزایش سرمایه بانکهای دولتی از محل واگذاری باقیمانده سهام دولت در بانکها و بیمهها» در نظر گرفته شده است که به نظر می‌رسد منبع تدمین اعتبار آن از همین محل باشد.

مثال دوم: ذیل جدول شماره «۱۳» مقرر شده «در صورت عدم تحقق منابع پیش بینی شده برای واگذاری شرکت‌های دولتی، اعتبارات مندرج در بندهای ۱، ۳، ۴، ۵ و ۷ این جدول از محل سایر منابع پیش‌بینی شده در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور قابل تأمین خواهد بود» که چنین حکمی به منزله اعطای صلاحیت تغییر بودجه مصوب مجلس به سازمان برنامه و بودجه می‌باشد.

(۲) عدم جامعیت

همانگونه که در گزارش نخست بیان گردید، لایحه دولت درخصوص بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور به دلیل اینکه دربردارنده بودجه کل کشور نمی‌باشد، ناقص است. به عبارت دیگر بودجه برخی از دستگاه‌ها در سقف مقرر در ماده واحده وجود نداشته و به تبع در جداول پیوست نیز ذکر نشده است. در این رابطه می‌توان به عنوان نمونه به موارد ذیل اشاره نمود که بودجه آن‌ها به عنوان شرکت دولتی در لایحه حاضر منعکس نگردیده است:

۱. سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی کیش
۲. سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی قشم
۳. سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی ارس
۴. سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی چابهار
۵. سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی انزلی
۶. سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی ماکو
۷. سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی اروند
۸. شرکت مهندسی و توسعه گاز ایران
۹. شرکت بازرگانی گاز ایران
۱۰. شرکت آوای پردیس سلامت
۱۱. شرکت بیمه ایران و انگلیس
۱۲. شرکت توزیع گاز ایران
۱۳. شرکت پالایش گاز بیدبلند ۲
۱۴. شرکت «ایهاگ آلمان» و «گفت» به عنوان شرکت‌های دولتی مستقل وابسته به «شرکت سرمایه‌گذاری‌های خارجی ایران»

(ب) تبصره‌ها

تبصره «۱» - نکته

بر اساس حکم فراز دوم بند «ب» تبصره «۱» مصوبه، در صورت افزایش ماهانه منابع دولت از محل منابع موضوع این بند، مازاد حاصله پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی و سهم شرکت ملی نفت ایران، به ردیف ۲۱۰۱۱۲ جدول شماره (۵) این قانون واریز شده تا برای مصارف تعیین‌شده در جداول این قانون اختصاص یابد. حکم این بند فارغ از اینکه اصلاح قانون «الحاق

برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مال دولت (۲)^۱ به عنوان یک قانون دائمی محسوب شده و از این رو مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است، از جهت عدم تعیین سقف و ردیف برای مصارف آن نیز مغایر اصل ۵۳ قانون اساسی می باشد. همچنین بر اساس این حکم، در صورت افزایش منابع دولت از محل منابع این بند، منابع حاصله به صورت ماهانه توسط دولت از طریق واریز به ردیف ۲۱۰۱۱۲ جدول شماره (۵) این قانون قابل هزینه است. در حالی که ممکن است این افزایش منابع تنها در چند ماه صورت گیرد و در سایر ماه های سال پیش بینی صورت گرفته محقق نشود. در این صورت مجموع منابع حاصل از نفت خام و میعانات گازی که در این بند پیش بینی شده است محقق نمی شود در حالی که دولت در ماه هایی که سهم ماهانه افزایش یافته است مازاد منابع را اخذ و هزینه کرده است. به عبارت دیگر از یک سو دولت مازاد منابع پیش بینی شده را به صورت ماهانه هزینه کرده است و از سوی دیگر به دلیل کاهش منابع حاصل از نفت خام و میعانات گازی به استناد بند «ج» همین تبصره، کسری مذکور را از حساب ذخیره ارزی برداشت یا از طریق واگذاری اوراق بدهی تعهدزا جبران می نماید.

تبصره «۲» - نکته و مغایرت با بند «۱» اصل ۱۱۰

موضوع بند «الف» این تبصره ناظر به نحوه و محل مصرف وجوه حاصل از بنگاه های دولتی و سهام و سهم شرکت های دولتی می باشد. بر همین اساس بند مزبور این موارد را به دو بخش تقسیم کرده است؛ یکی «بنگاه های دولتی موضوع جزء «۲» بند «د» سیاست های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی» و دیگری «سهام و سهم شرکت های متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت های دولتی به استثنای موارد مندرج در جزء «۲» بند «د» سیاست های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی». اما اولین نکته حائز اهمیتی که در این خصوص وجود دارد این است که تفکیک مزبور فاقد هرگونه پایه و اساسی می باشد. توضیح آنکه سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ناظر به فعالیت های اقتصادی دولت می باشد و مشتمل بر چندین بند می باشد که از جمله آن ها بند «د- الزامات و واگذاری» می باشد که مطابق جزء «۲» این بند «مصارف درآمدهای حاصل از واگذاری» مشخص شده است.^۲ براساس ذیل این جزء «وجوه حاصل از

۱. ماده (۱): «...»

ب- وزارت نفت از طریق شرکت دولتی اصلی تابعه ذی ربط، مکلف است دریافتی های حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی اعم از صادرات هر سال و سال های قبل به هر صورت را پس از کسر بازپرداخت تعهدات بیع متقابل به عنوان علی الحساب پرداخت های موضوع این ماده بلافاصله از طریق حساب های مورد تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به حساب های مربوط در خزانه داری کل کشور واریز نماید.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است از وجوه حاصله هر ماهه به طور متناسب، سهم وزارت نفت از طریق شرکت دولتی تابعه ذی ربط (با احتساب بازپرداخت های بیع متقابل)، سهم صندوق توسعه ملی و سهم درآمد عمومی دولت را که به موجب قانون تعیین می شود، پس از فروش مبالغ ارزی به نرخی که ضوابط آن را شورای پول و اعتبار مشخص می کند به حساب مربوط نزد خزانه داری کل کشور و مازاد آن را به حساب ذخیره ارزی واریز نماید.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است سهم وزارت نفت از طریق شرکت دولتی تابعه ذی ربط را به حساب های آن شرکت مورد تأیید خزانه داری کل کشور در داخل و مورد تأیید آن بانک در خارج از کشور برای پرداخت به پیمانکاران، سازندگان و عرضه کنندگان مواد و تجهیزات مربوط به طرف قرارداد و هزینه های جاری و تعهدات ارزی شرکت واریز و برای قراردادهای تسهیلات مالی خارجی توثیق نماید.»

۲. مصارف درآمدهای حاصل از واگذاری:

وجوه حاصل از واگذاری سهام بنگاه های دولتی به حساب خاصی نزد خزانه داری کل کشور واریز و در قالب برنامه ها و بودجه های مصوب به ترتیب زیر مصرف می شود:

۱ - ۲ - ایجاد خوداتکایی برای خانواده های مستضعف و محروم و تقویت تأمین اجتماعی.

۲ - ۲ - اختصاص ۳۰٪ از درآمدهای حاصل از واگذاری به تعاونی های فراگیر ملی به منظور فقرزدایی.

واگذاری سهام بنگاه های دولتی به حساب خاصی نزد خزانه داری کل کشور واریز و در قالب برنامه ها و بودجه های مصوب به ترتیب زیر مصرف می شود» همان گونه که مشاهده می شود مطابق این جزء هیچ گونه تفکیکی میان بنگاه ها و سهام و سهم شرکت دولت ارائه نشده و به صورت کلی و یکپارچه درخصوص «وجوه حاصل از واگذاری سهام بنگاه های دولتی» تعیین تکلیف نموده است. با نگاهی به سایر احکام سیاست های کلی نیز نمی توان احکام این سیاست ها را چه در حوزه موارد مجاز و چه در موارد ممنوعیت، برخی فعالیت های اقتصادی دولت را خارج از محدوده این سیاست ها دانست. بنابراین تفکیکی که در بند «الف» تبصره «۲» مصوبه حاضر درخصوص سهام دولت ارائه شده و از این طریق بخشی از منابع حاصل از واگذاری این سهام، از طریق جدول شماره «۱۸» به مواردی به جز موارد مذکور در ذیل جزء «۲» بند «د» سیاست های کلی اصل ۴۴ اختصاص داده است، مغایر سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی بوده و در نتیجه مغایر بند «۱» اصل ۱۱۰ تلقی می شود.

مؤید این موضوع را می توان به وضوح در جداول مشاهده نمود. بدین صورت که محل ذکر منابع تأمین اعتبارات جداول شماره «۱۳» و «۱۸» در جدول شماره «۵» تحت عنوان «درآمدها، واگذاری دارایی های سرمایه ای و واگذاری دارایی های مالی برحسب قسمت، بخش، بند، اجزا در سال ۱۳۹۶» می باشد که در ردیف «۳۱۰۵۰۰» تحت عنوان «بند پنجم: منابع حاصل از واگذاری شرکت های دولتی» این درآمدها ذکر شده است. ذیل این ردیف کلی، سه ردیف جزئی به شرح ذیل ذکر شده است:

جدول شماره ۵- درآمدها، واگذاری دارایی های سرمایه ای و واگذاری دارایی های مالی برحسب قسمت، بخش، بند، اجزا در سال ۱۳۹۶

۳۱۰۵۰۰	بند پنجم: منابع حاصل از واگذاری شرکت های دولتی	۹۶,۵۰۰,۰۰۰	۰	۹۶,۵۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۹۶,۵۰۰,۰۰۰	۰	۹۶,۵۰۰,۰۰۰	۰
۳۱۰۵۰۱	منابع حاصل از واگذاری شرکت های دولتی	۷۹,۰۰۰,۰۰۰	۰	۷۹,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷۹,۰۰۰,۰۰۰	۰	۷۹,۰۰۰,۰۰۰	۰
۳۱۰۵۰۲	منابع حاصل از واگذاری سهام، سهم شرکت، اموال دارائی ها و حقوق مالی و نیروگاه های متعلق به دولت و موسسات و شرکتهای دولتی وابسته و تابعه	۱۷,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۷,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۷,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۷,۰۰۰,۰۰۰	۰
۳۱۰۵۱۵	منابع حاصل از فروش سهام و سهم شرکت های وابسته به به جهاد کشاورزی	۵۰۰,۰۰۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	۰

همانگونه که مشاهده می شود هر سه ردیف جزئی، ذیل ردیف کلی «منابع حاصل از واگذاری شرکت های دولتی» قرار گرفته اند و در ردیف شماره «۳۱۰۵۰۲» بخشی از این منابع به میزان هزار و هفتصد میلیارد تومان تفکیک و براساس جدول شماره «۱۸» به مواردی اختصاص یافته است که خارج از موارد مذکور در ذیل جزء «۲» بند «د» سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی درخصوص مصارف درآمدهای حاصل از واگذاری می باشد.

۳- ۲- ایجاد زیربنای اقتصادی با اولویت مناطق کمتر توسعه یافته.

۴- ۲- اعطای تسهیلات (وجوه اداره شده) برای تقویت تعاونی ها و نوسازی و بهسازی بنگاه های اقتصادی غیردولتی با اولویت بنگاه های واگذار شده و نیز برای سرمایه گذاری بخش های غیردولتی در توسعه مناطق کمتر توسعه یافته .

۵- ۲- مشارکت شرکت های دولتی با بخش های غیردولتی تا سقف ۴۹٪ به منظور توسعه اقتصادی مناطق کمتر توسعه یافته.

۶- ۲- تکمیل طرح های نیمه تمام شرکت های دولتی با رعایت بند الف این سیاست ها.

همچنین در همین جدول ردیف دیگری ذکر شده که ناظر به واگذاری سهام و بنگاه‌های دولتی می‌باشد (واگذاری باقی مانده سهام دولتی در بانک‌ها و بیمه‌ها) ولیکن مصرف وجوه حاصل از آن به مصارف مذکور در جزء «۲» بند «د» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی که در جدول شماره «۱۳» منعکس شده، اختصاص نیافته است. در این خصوص توضیحات لازم ذیل مثال دوم در بخش تکمله گزارش درخصوص «عدم ارسال جداول نزد شورای نگهبان» بیان شده است.

لازم به ذکر است که بابررسی جدول شماره «۱۳» مغایرت دیگر این جدول با جزء «۲-۲» بند «د» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی درخصوص اختصاص «سی درصد از درآمدهای حاصل از واگذاری به تعاونی‌های فراگیر ملی به منظور فقرزدایی» مشخص می‌شود. چراکه برفرض اینکه صرفاً منابع مذکور در ردیف «۳۱۰۵۰۱» مذکور در جدول شماره «۵» را منابع حاصل از واگذاری‌ها بدانیم (فرض مذکور در مصوبه مجلس که به عقیده ما نادرست و صرفاً بخشی از این منابع محسوب می‌شود) این منابع معادل هفت هزار و نهصد میلیارد تومان می‌باشد که براساس جزء «۲-۲» بند «د» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی «سی درصد» این مبلغ باید به تعاونی‌های فراگیر ملی به منظور فقرزدایی اختصاص یابد که مبلغی معادل دو هزار و سیصد و هفتاد میلیارد می‌باشد. اما در ردیف «۲» جدول شماره «۱۳» تحت عنوان «اختصاص سی درصد از درآمدهای حاصل از واگذاری به تعاونی‌های فراگیر ملی به منظور فقرزدایی و ارائه تسهیلات برای تقویت تعاونی‌ها»^۱ این مبلغ صرفاً معادل سیصد و بیست و سه میلیارد تومان می‌باشد. لذا ردیف مذکور نیز مغایر سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و در نتیجه مغایر بند «۱» اصل ۱۱۰ قانون اساسی می‌باشد.

تبصره «۹» - نکته

مشابه حکم بندهای «الف»، «ب»، «ج» و «الحاقی ۴» این تبصره به ترتیب در بندهای «الف»، «ب» و «ج» تبصره «۹» و بند «ج» تبصره (۱۳) ماده واحده «قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور»^۲ آمده است.

۱. ردیف «۲» جدول شماره «۱۳»:

جدول شماره ۱۳ - اعتبارات موضوع ماده (۲۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی

«رقم به میلیون ریال»

ردیف	شرح	هزینه ای	تملك دارائی های سرمایه ای	جمع	محل تامین
۲	اختصاص سی درصد (۳۰٪) از درآمدهای حاصل از واگذاری به تعاونی‌های فراگیر ملی به منظور فقرزدایی و ارائه تسهیلات برای تقویت تعاونی‌ها (موضوع بند ۴ ماده ۲۹)	۲۰.۰۰۰	۲.۲۰۰.۰۰۰	۲.۲۲۰.۰۰۰	اعتبارات هزینه ای جزء ۷ ردیف ۱۵۴۰۰۰ جدول شماره ۷ و اعتبارات اجزاء ۱ و ۲ ردیف ۱۰۱۰۰۰ جدول شماره ۸

۲. تبصره ۹ -

الف- به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی و پارک‌های علم و فناوری اجازه داده می‌شود تا سقف درآمد اختصاصی سال ۱۳۹۴ نسبت به اخذ تسهیلات از بانک‌ها اقدام کنند و در جهت تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای خود استفاده نمایند و نسبت به بازپرداخت اقساط از محل درآمد اختصاصی خود اقدام کنند. ب- صندوق‌های رفاه دانشجویان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی موظف‌اند وجوه حاصل از بازپرداخت وام‌های شهریه سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳ را به حساب درآمد عمومی کشور، موضوع ردیف ۱۶۰۱۶۰ واریز کنند. درآمد حاصله تا سقف چهارصد و پنجاه میلیارد (۴۵۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال از محل ردیف ۱۴۵-۵۳۰۰۰۰۰-۱۴۵ جدول شماره (۹) این قانون اختصاص می‌یابد تا به‌عنوان کمک به افزایش سرمایه صندوق رفاه دانشجویان تلقی گردد.

ج- صددرصد (۱۰۰٪) وجوه اداره‌شده پرداختی از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۹۴ به صندوق‌های رفاه و دانشجویان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان کمک جهت افزایش سرمایه صندوق‌های رفاه دانشجویی تلقی می‌شود. وجوه حاصل از بازپرداخت وام‌های مذکور تا سقف یازده هزار و سیصد میلیارد (۱۱/۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال در قالب درآمد اختصاصی برای پرداخت مجدد به دانشجویان به مصرف می‌رسد.

بند «ب» - تذکر

میزان اعتبار درج شده در ردیف ۱۴۱-۵۳۰۰۰۰۰ جدول شماره (۹) لایحه دولت با عنوان «کمک به افزایش سرمایه دولت در صندوقهای رفاه دانشجویی»،^۱ چهارصد و پنجاه میلیارد (۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال است که باتوجه به اینکه در مصوبه مجلس درخصوص بند حاضر این مبلغ اصلاح شده است، ردیف مذکور نیز متناسب با حکم این بند باید اصلاح شود (که این امر در مصوبه کمیسیون تلفیق درخصوص جداول واقع شده است).

بند «الحاقی ۲» - مغایرت با اصل ۵۲ و تذکر

۱. مغایرت: این بند به دلیل عدم ارتباط با نحوه دخل و خرج کشور ماهیت غیربودجه‌ای داشته و ذکر آن در قوانین بودجه سنواتی مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی می‌باشد.

۲. تذکر: باتوجه به اینکه عوارضی تحت عناوین «تغییر کاربری»، «نقل و انتقال املاک»، «اخذ گواهی بهره‌برداری»، «احداث»، «تخریب» و «بازسازی» وجود نداشته و مبنای قانونی ندارد، عبارت «کلیه عوارض شامل» در این بند، که ظاهراً منظور از آن «کلیه هزینه‌های مربوطه» چنین مواردی بوده است، باید به نحو مناسب اصلاح شود.

بند «الحاقی ۵» - تذکر

با توجه به اینکه تشریفات مربوطه مصوبه «لایحه برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰)» هنوز به اتمام نرسیده است، اطلاق عنوان «قانون» به آن در بند «الحاقی ۵» این تبصره صحیح نیست.

تبصره «۱۰» - نکته و ابهام

۱. نکته: مشابه حکم این تبصره در بند «الف» تبصره «۱۰» ماده واحده «قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور»^۲ آمده است.

۲. ابهام: باتوجه به اینکه «سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای کشور» مذکور در این تبصره، اساسنامه مصوب مجلس یا دولت ندارد، به رسمیت شناختن آن و اختصاص صلاحیت‌هایی به آن در این تبصره، واجد ابهام است.

تبصره ۱۳-

...

ج- کاهش اعتبارات برنامه‌های پژوهشی توسط دستگاه‌های اجرایی، ممنوع است.

۱. ردیف ۱۴۱-۵۳۰۰۰۰:

۱۴۱	کمک به افزایش سرمایه دولت در صندوقهای رفاه دانشجویی	۴۵۰,۰۰۰	.	۴۵۰,۰۰۰
-----	---	---------	---	---------

۲. تبصره ۱۰-

الف- شرکت‌های بیمه‌ای مکلفانند مبلغ دوهزار و پانصد میلیارد (۲/۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال از اصل حق بیمه شخص ثالث دریافتی را طی جدولی که براساس فروش بیمه (پرتفوی) هریک از شرکت‌ها تعیین و به تصویب شورای عالی بیمه می‌رسد، به صورت هفتگی به درآمد عمومی ردیف ۱۶۰۱۱۱ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کنند. وجوه واریزی در اختیار نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران قرار می‌گیرد تا در امور منجر به کاهش تصادفات موضوع ردیف ۲۰-۵۳۰۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این قانون هزینه شود. بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف به نظارت بر اجرای این بند است. وجوه واریزی شرکت‌های بیمه موضوع این بند به عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی محسوب می‌شود.

۳. نکته: عنوان ردیف ۱۶۰۱۱۱ جدول شماره (۵)،^۱ «درآمد حاصل از اخذ عوارض از اصل حق بیمه شخص ثالث دریافتی شرکت‌های بیمه‌ای بابت هزینه در امور منجر به کاهش تصادفات» و عنوان ردیف ۲۰-۵۳۰۰۰۰۰ جدول شماره (۹)،^۲ «موضوع حق بیمه شخص ثالث شرکت‌های بیمه‌ای بابت هزینه در امور منجر به کاهش تصادفات (۷۰٪ نیروی انتظامی و ۳۰٪ سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای)» است.

تبصره «۱۱» - نکته

مشابه حکم بندهای «الف»، «ب» (و اجزای «۱» و «۲» آن) و «ج» این تبصره به ترتیب در بندهای «الف» و «ب» تبصره «۱۱» و تبصره «۲۰» ماده واحده «قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور»^۳ آمده است.

۱. ردیف ۱۶۰۱۱۱:

۱۶۰۱۱۱	درآمد حاصل از اخذ عوارض از اصل حق بیمه شخص ثالث دریافتی شرکت‌های بیمه‌ای بابت هزینه در امور منجر به کاهش تصادفات	۲,۵۰۰,۰۰۰	۲,۵۰۰,۰۰۰	۲,۵۰۰,۰۰۰
--------	--	-----------	-----------	-----------

۲. ردیف ۲۰-۵۳۰۰۰۰۰:

۲۰	موضوع حق بیمه شخص ثالث شرکت‌های بیمه‌ای بابت هزینه در امور منجر به کاهش تصادفات (۷۰٪ نیروی انتظامی و ۳۰٪ سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای)	۲,۵۰۰,۰۰۰	۱,۰۵۰,۰۰۰	۱,۴۵۰,۰۰۰
----	--	-----------	-----------	-----------

۳. تبصره ۱۱ -

الف- به منظور تأمین کسری اعتبارات دیه محکومان معسر و مواردی که پرداخت خسارات برعهده بیت‌المال یا دولت می‌باشد، وزارت دادگستری مجاز است با تصویب هیئت نظارت صندوق تأمین خسارت بدنی حداکثر تا پنجاه درصد (۵۰٪) از مازاد منابع درآمد سالانه با احتساب هزینه صندوق تأمین خسارت‌های بدنی موضوع بندهای «ه» و «و» ماده (۱۱) قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل شخص ثالث و احکام جایگزین آن و قوانین بعدی را از محل اعتبارات ردیف ۴۶-۵۳۰۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این قانون دریافت و هزینه کند. مدیرعامل صندوق مزبور مکلف است با اعلام وزیر دادگستری مبلغ یادشده را به نسبت، در مقاطع سه‌ماهه در اختیار وزارت دادگستری قرار دهد.

ب- به دولت اجازه داده می‌شود تا کلیه مشمولان خدمت وظیفه عمومی را که بیش از هشت سال غیبت دارند، با پرداخت جریمه مدت زمان غیبت به صورت نقد و اقساط تا پایان ۱۳۹۵ معاف کند.

تمام درآمدهای حاصل از اعطای معافیت‌های مشمولان مذکور به حساب درآمد عمومی کشور موضوع ردیف ۱۵۰۱۲۸ نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و تا سقف سی و پنج هزار میلیارد (۳۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال در قالب ردیف ۱۳۲-۵۳۰۰۰۰۰ به صورت مساوی به ردیف‌های ذی‌ربط تقویت بنیه دفاعی نیروهای مسلح مطابق موافقت‌نامه متبادله با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور هزینه می‌شود.

میزان جریمه مشمولان غایب برای صدور کارت معافیت نظام وظیفه به شرح جدول زیر می‌باشد:

مدت تحصیلی	پایه ریالی جریمه مشمولان غایب
زیردیپلم	۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال
دیپلم	۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال
فوق دیپلم	۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال
لیسانس	۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال
فوق لیسانس	۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال
دکترای پزشکی	۳۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال
دکترای غیرپزشکی	۴۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال
پزشکان متخصص و بالاتر	۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال

۱- به ازای هر سال غیبت مازاد بر هشت سال، ده درصد (۱۰٪) به مبالغ جریمه پایه اضافه و مدت غیبت بیش از شش ماه، یک سال محسوب می‌شود.

۲- برای مشمولان متأهل، پنج درصد (۵٪) و برای مشمولان دارای فرزند نیز به ازای هر فرزند، پنج درصد (۵٪) از مجموع مبلغ جریمه کسر می‌شود.

بند «الف» - نکته

عنوان ردیف ۵-۱۱۰۰۰۰ جدول شماره^۱(۷) مذکور در بند «الف»، «صندوق تأمین خسارت‌های بدنی» است.

بند «ب» - نکته، تذکر، مغایرت با اصل ۱۵ و بند «۴» اصل ۱۱۰ و ابهام

۱. نکته: عنوان ردیف ۱۵۰۱۲۸ جدول شماره^۲(۴) مذکور در بند «ب» این تبصره، «جریمه زمان غیبت مشمولان» است.

۲. مغایرت: استفاده از واژه‌های بیگانه «لیسانس» و «فوق لیسانس» در جدول بند «ب» بدون ذکر معادل فارسی آن‌ها، مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی است.

۳. ابهام: جزء «الحاقی ۱» این بند، با توجه به حکم ذیل ماده (۵۴) «قانون بیمه اجباری خسارات وارده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه» مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ که به‌صراحت بیان داشته است: «اخذ گواهینامه نیازمند کارت پایان خدمت و معافیت سربازی نیست»، نه تنها ضرورتی ندارد، بلکه از جهت لزوم داشتن کارت پایان خدمت جهت اخذ گواهینامه برای افرادی که فاقد غیبت نظام وظیفه هستند نیز موجب ابهام می‌شود و لذا باید حذف شود.

۴. نکته: درخصوص جزء «الحاقی ۲» بند «ب» این تبصره باید یادآور شد که در بند «ط» تبصره «۱۶» «قانون بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور» مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۲۴ که متناظر این بند بود، «دارندگان کارت معافیت موضوع این بند از نامزدی نمایندگی مجلس شورای اسلامی، عضویت شوراهای اسلامی شهر و روستا و انتصاب در سمت‌های مدیریتی (سیاسی و اداری) دستگاه‌های موضوع ماده(۵) قانون مدیریت خدمات کشوری محروم» دانسته شدند لکن در بند «ب» تبصره «۱۱» «قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور»، چنین محرومیتی ذکر نشد؛ حال به‌موجب حکم جزء «الحاقی ۲» بند «ب» این تبصره، محرومیت‌های مذکور در «قانون بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور» نیز لغو می‌شوند.

۵. مغایرت: حکم اجزای «الحاقی ۳» و «الحاقی ۴» این بند که اولی، موجب شمول حکم بند «ب» به افراد غیرغایب آن‌هم با تخفیف بسیار شده و دومی، باعث تعلق تخفیف پنجاه درصد (۵۰٪) به گروهی از مشمولان حکم بند «ب» می‌شود و هیچ‌کدام در قوانین بودجه سال‌های گذشته و نیز در لایحه دولت نیز نبوده است، از جهت دخالت در اختیارات فرماندهی کل قوا بدون اذن و موافقت معظم‌له، مغایر بند «۴» اصل ۱۱۰ قانون اساسی است.

تبصره ۲۰- در صورت پرداخت و تسویه حساب قبوض جریمه‌های رانندگی توسط مالکان خودرو تا پایان آذرماه ۱۳۹۵، جریمه دیرکرد ناشی از عدم پرداخت تا پایان سال ۱۳۹۴ بخشیده می‌شود. مبلغ وصولی از این محل به حساب درآمد عمومی موضوع ردیف ۱۵۰۱۲۳ جدول شماره^۲(۵) این قانون واریز می‌شود و از محل ردیف ۱۵۳-۵۳۰۰۰۰ جدول شماره^۲(۹) این قانون به مصرف می‌رسد.

۱. ردیف ۵-۱۱۰۰۰۰:

۵	صندوق تأمین خسارت‌های بدنی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۶,۰۰۰,۰۰۰
---	----------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	-----------	---	---	---	-----------

۲. ردیف ۱۵۰۱۲۸:

۱۵۰۱۲۸	جریمه زمان غیبت مشمولان	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰
--------	-------------------------	------------	---	---	---	---	---	---	---	------------	---	---	---	------------

بند «ج» - نکته

عنوان ردیف ۱۵۰۱۲۳ جدول شماره^۱ (۵) و ردیف ۱۴۸-۵۳۰۰۰۰۰ جدول شماره^۲ (۹) مذکور در بند «ج»، به ترتیب «درآمد حاصل از جرائم معوق رانندگی» و «نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران- جبران خدمات کارکنان، هزینه‌های نگهداشت عملیاتی، خرید تجهیزات تخصصی، نصب دوربین، احداثات و به‌کارگیری فناوری‌های نوین» است.

بند «الحاقی ۱» - تذکر

۱. تذکر: عبارت «با رعایت اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی» در این بند باید به عبارت «با رعایت سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و قانون اجرای آن» اصلاح شود.

۲. تذکر: همچنین باتوجه به اینکه تشریفات مربوط به مصوبه «لایحه برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰)» هنوز به اتمام نرسیده است، اطلاق عنوان «قانون» به آن در بند «الحاقی ۱» این تبصره صحیح نیست.

بند «الحاقی ۲» - نکته، مغایرت با بند «۴» اصل ۱۱۰ و اصل ۱۵ و تذکر

۱. نکته: عنوان ردیف ۱۳۰-۵۳۰۰۰۰۰ جدول شماره^۳ (۹) مذکور در این بند، «اعتبار موضوع جریمه زمان غیبت مشمولان» است.
۲. مغایرت: مطابق این بند که قسمتی از مبالغ حاصل از اجرای بند «ب» را به «سازمان فنی و حرفه‌ای کشور» اختصاص داده و این سازمان را در «آموزش‌های مهارتی پرسنل وظیفه در پادگان‌ها» دخالت داده و هیچ‌کدام در قوانین بودجه سال‌های گذشته و نیز در لایحه دولت نیز نبوده است، از جهت دخالت در اختیارات فرماندهی کل قوا بدون اذن و موافقت معظم‌له، مغایر بند «۴» اصل ۱۱۰ قانون اساسی است.

۳. مغایرت: بکارگیری واژه «پرسنل» در این بند از جهت غیرفارسی بودن مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی است.

۴. تذکر: در این بند، عبارت «اختصاص یابد» باید به عبارت «اختصاص می‌یابد» اصلاح شود.

بند «الحاقی ۳» - ابهام

حکم مذکور در این بند از جهت اینکه مشخص نیست منابع تأمین اعتبار آن، از چه محلی صورت می‌پذیرد واجد ابهام است.

۱. ردیف ۱۵۰۱۲۳:

۱۵۰۱۲۳	درآمد حاصل از جرائم معوق رانندگی	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰
--------	----------------------------------	------------	------------	------------	------------

۲. ردیف ۱۴۸-۵۳۰۰۰۰۰:

۱۴۸	نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران- جبران خدمات کارکنان، هزینه‌های نگهداشت عملیاتی، خرید تجهیزات تخصصی، نصب دوربین، احداثات و به‌کارگیری فناوری‌های نوین	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰
-----	---	------------	------------	------------	------------

۳. ردیف ۱۳۰-۵۳۰۰۰۰۰:

۱۳۰	اعتبار موضوع جریمه زمان غیبت مشمولان	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰
-----	--------------------------------------	------------	------------	------------	------------

بند «الحاقی ۴» - مغایرت با اصل ۵۲ و نکته

۱. مغایرت: مفاد حکم بند «الحاقی ۴» این تبصره در بند «د» ماده (۲۳) «قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی»^۱ مصوب ۱۳۸۹/۱۲/۸ آمده است و ماهیت غیربودجه‌ای دارد و لذا ذکر چنین حکمی در قوانین بودجه سنواتی مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است.

۲. نکته: عنوان ردیف‌های «۶۵-۵۳۰۰۰۰» و «۶۶-۵۳۰۰۰۰» جدول شماره (۹)^۲ مذکور در این بند، به ترتیب «اعتبارات موضوع ماده ۲۳ قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و جرایم رانندگی جهت پرداخت به شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور» و «نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران- اعتبارات موضوع ماده ۲۳ قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و جرایم رانندگی» است.

تبصره «۱۲»

بند «ب» - تذکر

در جداول پیوست لایحه و همچنین مصوبه کمیسیون تلفیق ردیفی تحت عنوان «ردیف ۱۷۴-۵۳۰۰۰۰» وجود ندارد. لازم به ذکر است که در لایحه دولت به جای عنوان این ردیف به «ردیف ۶-۵۳۰۰۰۰»^۳ تحت عنوان «اعتبار موضوع بازپرداخت فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول دولتی» اشاره شده بود.

بند «ج» - مغایرت با اصل ۵۲

این بند به دلیل داشتن ماهیت غیربودجه‌ای، مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی می‌باشد.

بند «الحاقی ۱» - مغایرت با اصول ۵۲ و ۵۳ و نکته

۱. مغایرت: حکم جزء «۱» بند «الحاقی ۱» این تبصره که به دولت اختیار مطلق می‌دهد که جهت تأمین اعتبار این بند، «از محل پرداخت نقدی موضوع بند «۱» جدول سقف منابع و مصارف تبصره «۱۴» این قانون، موضوع قانون هدفمندکردن یارانه‌ها»، به هر میزان برداشت کند، مغایر اصول ۵۲ و ۵۳ قانون اساسی است.

۲. نکته: عنوان ردیف «۱۲۰-۵۵۰۰۰۰»^۴ مذکور در این بند، «تطبيق حقوق بازنشستگان لشگری و کشوری با شاغلین» است.

۱. ماده ۲۳ - وجوه حاصل از جریمه‌های تخلفات رانندگی در سراسر کشور به حساب درآمد عمومی کشور نزد خزانه‌داری کل واریز می‌گردد تا علاوه بر بودجه سالیانه، به شرح زیر به شهرداری‌ها و دهیاری‌های ذی‌ربط، وزارت راه و ترابری و پلیس راهنمایی و رانندگی نیروی انتظامی تخصیص داده شود.

د- پنج درصد (۵٪) از کل وجوه باقیمانده جهت تبلیغ در راستای ارتقای فرهنگ رانندگی و رعایت مقررات آن، در اختیار پلیس راهنمایی و رانندگی نیروی انتظامی قرار می‌گیرد تا از طریق دستگاه‌ها و نهادهای مرتبط هزینه نمایند.

۲. ردیف‌های ۶۵-۵۳۰۰۰۰ و ۶۶-۵۳۰۰۰۰:

۶۵	اعتبارات موضوع ماده ۲۳ قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و جرایم رانندگی جهت پرداخت به شهرداریها و دهیاری های کشور	۰	۵,۵۰۰,۰۰۰	۵,۵۰۰,۰۰۰
۶۶	نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران-اعتبارات موضوع ماده ۲۳ قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و جرایم رانندگی	۲,۳۰۰,۰۰۰	۱,۱۷۰,۰۰۰	۳,۴۷۰,۰۰۰

۳. ردیف ۶-۵۳۰۰۰۰:

۶	اعتبار موضوع باز پرداخت فروش و واگذاری اموال منقول و غیر منقول دولتی	۳,۰۰۰,۰۰۰	۶,۳۵۰,۰۰۰	۹,۳۵۰,۰۰۰
---	--	-----------	-----------	-----------

۴. ردیف ۱۲۰-۵۵۰۰۰۰:

۱۲۰	تطبيق حقوق بازنشستگان لشگری و کشوری با شاغلین	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰
-----	---	------------	---	------------

بند «الحاقی ۲» - مغایرت با اصل ۵۲ و ابهام

۱. مغایرت: حکم این بند به دلیل اینکه هیچ‌گونه ارتباطی با نحوه دخل و خرج بودجه ندارد فاقد ماهیت بودجه‌ای بوده و ذکر آن در قوانین بودجه سنواتی مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی می‌باشد.

۲. مغایرت: با توجه به اینکه «صندوق کارآفرینی امید» مذکور در بند «الحاقی ۲» این تبصره، اساسنامه مصوب مجلس یا دولت ندارد، به رسمیت شناختن آن و اطلاق حکم به آن در این بند، واجد ابهام است. ذکر این نکته لازم است که عبارت «اساسنامه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد» در انتهای بند، علاوه بر اینکه خود ابهام دارد، نمی‌تواند رافع این ایراد باشد؛ چراکه در این بند حکمی مبنی بر تشکیل «صندوق کارآفرینی امید» نیامده، بلکه وجود آن فرض گرفته شده و تنها حکم این بند، افزودن یک‌ساله این صندوق به «قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی» مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۹ است.

تبصره «۱۳» - مغایرت با اصل ۸۵ و نکته

۱. مغایرت: با توجه به اینکه «قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور» مصوب ۱۳۸۷/۲/۳۱، آزمایشی بوده و اعتبار آن پس از یک بار تمدید، در انتهای سال ۱۳۹۳ پایان یافته است، استناد به آن در بندهای «الف»، «ب»، «ه»، «و»، «الحاقی ۱» و «الحاقی ۲» این تبصره، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

۲. نکته: مشابه حکم بندهای «الف»، «ب» و «ه» این تبصره به ترتیب در بندهای «الف»، «ب» و «ه» تبصره «۱۳» ماده واحده «قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور»^۱ آمده است.

بند «الف» - مغایرت با اصل ۱۵، ابهام و تذکر

۱. مغایرت: استفاده از واژگان بیگانه «کاداستر» در بند «الف» بدون ذکر معادل فارسی آن‌ها، مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی است.

۱. تبصره ۱۳ -

الف- در اجرای بند «م» ماده (۲۸) قانون الحاق تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، مبالغ زیر اختصاص می‌یابد:
معادل پنج‌هزارمیلیارد (۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال از محل منابع ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و از محل منابع ماده (۱۲) قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور مصوب ۱۳۸۷/۲/۳۱ به جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران.

چهل درصد (۴۰٪) از اعتبارات مذکور برای خرید و تأمین بالگرد و تجهیزات امداد هوایی و باقیمانده به نسبت چهل درصد (۴۰٪) هزینه‌ای و شصت درصد (۶۰٪) تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای نوسازی، بازسازی، خرید و احداث پایگاه‌های امداد و نجات و انبارهای اضطراری، ساختمان‌های ستادی و اجرایی، خودروهای امداد و نجات و سایر مأموریت‌ها و تکالیف مندرج در قانون اساسنامه جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۷/۲/۸ و اصلاحات بعدی آن به منظور پیشگیری و آمادگی و مقابله با حوادث، سوانح و بحران‌ها در اختیار جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران قرار می‌گیرد تا مطابق اساسنامه خود به مصرف برساند.

ب- معادل دوهزار و پانصدمیلیارد (۲/۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال از محل منابع ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و منابع ماده (۱۲) قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای هزینه‌کرد الزامات مندرج در قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲).

...

ه- مبلغ سیزده‌هزار و پانصدمیلیارد (۱۳/۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال جهت پرداخت سهم دولت و تقویت صندوق بیمه محصولات کشاورزی از محل منابع ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و ماده (۱۲) قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور.

۲. **ابهام:** درخصوص حکم ذیل این بند، با توجه به اینکه عنوان ردیف ۱۶۰۱۵۷ جدول شماره (۴)،^۱ «درآمد حاصل از اجرای ماده ۱۷ قانون جامع حدنگار» است و در ماده (۱۷) «قانون جامع حدنگار (کاداستر)» مصوب ۱۳۹۳/۱۱/۱۲، آمده است که «صددرصد (۱۰۰٪) درآمد ناشی از اجرای آن جهت تأمین هزینه‌های ناشی از اجرای تکالیف مقرر در قانون با ایجاد ردیف خاص به سازمان [ثبت اسناد و املاک کشور] اختصاص می‌یابد»، عبارت «به‌جز درآمدهای کاداستر» در این بند ابهام دارد و با حکم آن مبنی بر اختصاص چهل و دو درصد (۴۲٪) این درآمدها به «جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران» جمع‌پذیر نیست و لذا این ردیف باید از حکم ذیل بند «الف» این تبصره حذف شود.

۳. **نکته:** عنوان ردیف‌های «۱۴۰۱۴۱»^۲ و «۱۳۱۰۰۰»^۳ جدول شماره (۴) مذکور در بند «الف» این تبصره، به ترتیب «درآمد حاصل از تعویض سند‌های مالکیت» و «جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران» است.

بندهای «ه» و «و» - ابهام

باتوجه به اینکه تشریفات مربوط به مصوبه «لایحه برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰)» هنوز به اتمام نرسیده است، اطلاق عنوان «قانون» به آن در بندهای «ه» و «و» این تبصره صحیح نیست.

بند «الحاقی ۱» - ابهام و تذکر

با توجه به اینکه «سازمان امور شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور» مذکور در این بند اساسنامه مصوب مجلس یا دولت ندارد، به رسمیت شناختن آن و اختصاص اعتباراتی به آن واجد ابهام است.

بند «الحاقی ۳» - تذکر

عبارات «محل تأمین اعتبار از ماده (۱۲)» باید به عبارات «تأمین اعتبار از محل ماده (۱۲)» اصلاح شود.

تبصره «۱۴» - نکته، ابهام، تذکر، مغایرت با بند «۱» اصل ۱۱۰ و اصول ۵۲، ۵۳ و ۱۵

۱. **نکته و مغایرت:** مشابه حکم صدر این تبصره، در تبصره «۱۴» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور قابل مشاهده است. در خصوص تبصره حاضر که مربوط به منابع و مصارف هدفمند کردن یارانه‌ها می‌باشد، ذکر این نکته لازم است که مطابق ماده (۱۲) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها (مصوب ۱۳۸۸) دولت مکلف شده تا تمام منابع حاصل از اجرای قانون مزبور را به حساب خاصی به نام هدفمندسازی یارانه‌ها نزد خزانه‌داری کل واریز کند. به موجب ماده مذکور، صد در صد (۱۰۰٪) وجوه واریزی نیز بایستی در قالب قوانین بودجه سنواتی برای مصارف پیش‌بینی شده در مواد (۷)، (۸) و (۱۱) این قانون اختصاص داده شود. تبصره «۱» ذیل

۱. ردیف ۱۶۰۱۵۷:

۵,۰۰۰,۰۰۰	.	۵,۰۰۰,۰۰۰	.	.	.	۵,۰۰۰,۰۰۰	.	۵,۰۰۰,۰۰۰	درآمد حاصل از اجرای ماده ۱۷ قانون جامع حدنگار	۱۶۰۱۵۷
-----------	---	-----------	---	---	---	-----------	---	-----------	---	--------

۲. ردیف ۱۴۰۱۴۱:

۲,۰۰۰,۰۰۰	.	۲,۰۰۰,۰۰۰	.	.	.	۲,۰۰۰,۰۰۰	.	۲,۰۰۰,۰۰۰	درآمد حاصل از تعویض سند‌های مالکیت	۱۴۰۱۴۱
-----------	---	-----------	---	---	---	-----------	---	-----------	------------------------------------	--------

۳. ردیف ۱۳۱۰۰۰:

۷,۶۷۵,۰۰۰	.	۷,۶۷۵,۰۰۰	۷,۶۷۵,۰۰۰	.	۷,۶۷۵,۰۰۰	.	.	.	جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران	۱۳۱۰۰۰
۷,۶۷۵,۰۰۰	.	۷,۶۷۵,۰۰۰	۷,۶۷۵,۰۰۰	.	۷,۶۷۵,۰۰۰	.	.	.	جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران	

ماده مذکور نیز دولت را مکلف کرده تا اعتبارات منابع و مصارف موضوع هدفمندسازی یارانه‌ها را در چهار ردیف مستقل در لایحه بودجه سنواتی درج کند.

با توجه به این توضیحات، تبصره حاضر در راستای ماده (۱۲) قانون هدفمندکردن یارانه‌ها بوده و علی‌رغم عدم تصریح به لزوم واریز منابع حاصل از هدفمندسازی یارانه‌ها به خزانه، در حال حاضر، بر طبق قانون مذکور چنین تکلیفی برای دولت وجود دارد. البته همانگونه که مشاهده می‌شود مصارف مزبور در مصوبه حاضر فراتر از موارد مذکور در قانون هدفمندسازی یارانه‌ها بوده و در هشت ردیف مصارف این منابع را مشخص نموده است.

اما فارغ از این توضیحات، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و همچنین برنامه ششم توسعه، مسیر و رویکرد هدفمندسازی یارانه‌ها را مشخص نموده است که برخی موارد مذکور در جدول ذیل تبصره «۱۴» خارج و مغایر این سیاست‌ها محسوب می‌شود. توضیح آنکه بند «۴» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی «استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت اجتماعی» را مورد توجه قرار داده و بند «۱۴» سیاست‌های کلی برنامه ششم نیز به «تحقق کامل هدفمندسازی یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت اجتماعی» تصریح نموده است. لذا برخی از ردیف‌های جدول ذیل تبصره‌های حاضر از جمله ردیف «۷» با عنوان «تأمین مواد اولیه قیر موضوع بند «ه» تبصره «۱» این قانون» خارج از اهداف مقرر در سیاست‌های کلی محسوب می‌شوند.

۲. ابهام: با توجه به اینکه «قانون برنامه پنجساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران» هنوز به تأیید شورای نگهبان نرسیده، استناد به آن در این تبصره محل اشکال است.

۳. مغایرت: در ردیف چهارم مصارف مذکور در جدول موضوع این تبصره، واژه «واکسن» غیرفارسی بوده و ذکر آن بدون معادل فارسی مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی است.^۱

۴. مغایرت: در ردیف چهارم مصارف مذکور در جدول موضوع این تبصره، واژه «بیولوژیک» غیرفارسی بوده و ذکر آن بدون معادل فارسی مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی است.^۲

۵. مغایرت: در ردیف ششم مصارف مذکور در جدول موضوع این تبصره، میزان اختصاص منابع موضوع این ردیف جهت حمایت از «تولید، اشتغال، مسکن، حمل و نقل عمومی، صادرات غیرنفتی و طرح‌های بهینه‌سازی و ارتقاء بهره‌وری مصرف انرژی، تقویت منابع صندوق کارآفرینی امید» به طور کلی به دولت تفویض شده است. با توجه به عدم تعیین ضوابط و نحوه تقسیم مبلغ مندرج در این ردیف و لزوم تعیین این موارد توسط قانونگذار، تفویض ضمنی تعیین سهم هریک از بخش‌های

---

۱. در جزء «۲» بند «۵» نظر شماره ۹۵/۱۰۲/۲۱۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۶/۱۶ شورای نگهبان در خصوص «لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور»، شورای نگهبان استفاده از واژه «واکسن» بدون معادل فارسی آن را مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی دانسته است.

۲. در جزء «۲» بند «۵» نظر شماره ۹۵/۱۰۲/۲۱۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۶/۱۶ شورای نگهبان در خصوص «لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور»، شورای نگهبان استفاده از واژه «بیولوژیک» بدون معادل فارسی آن را مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی دانسته است.

مذکور در این ردیف به دولت مغایر با اصل ۵۲ قانون اساسی مبنی بر صلاحیت مجلس در تصویب بودجه سالانه کل کشور است.

۶. **ابهام:** در ردیف ششم مصارف مذکور در جدول موضوع این تبصره، یکی از مصارف هدفمندکردن یارانه‌ها «تقویت منابع صندوق کارآفرینی امید» تعیین شده است. در این خصوص باید به این نکته توجه داشت که صندوق مذکور در این ردیف دارای اساسنامه مصوب مجلس شورای اسلامی یا هیأت وزیران نیست و از این جهت استناد به آن در مصوبه مجلس واجد ابهام است.

۷. **ابهام:** در ردیف هفتم مصارف مذکور در جدول موضوع این تبصره، تأمین قیر موضوع بند «ه» تبصره «ا» این قانون از محل درآمدهای هدفمندی یارانه‌ها معرفی شده است. در این خصوص باید به این نکته توجه داشت که با توجه به اینکه در بند «ه» تبصره «ا»، شرکت ملی نفت ایران موظف شده تا از «منابع در اختیار خود» قیر موضوع این بند را تأمین نماید و در تبصره حاضر محل تأمین آن، درآمدهای حاصل از هدفمندسازی یارانه‌ها تعیین شده، حکم مذکور در ذیل جدول از جهت مشخص نبودن ارتباط آن با بند «ه» تبصره «ا» واجد ابهام است.

۸. **مغایرت:** بر طبق عبارت ذیل جدول موضوع این تبصره، امکان جابه‌جایی ردیف‌های مصارف این جدول تا حداکثر ۲۰ درصد فراهم شده است. در خصوص این حکم، ذکر این نکته لازم است که باتوجه به اصل ۵۳ قانون اساسی، کلیه دریافت‌ها و پرداخت‌های دولت باید در حدود اعتبارات مصوب و به موجب قانون باشد؛ براساس اصل ۵۲ قانون اساسی نیز هرگونه تغییر در ارقام بودجه تابع مراتب مقرر در قانون خواهد بود. لذا، صلاحیت‌یافتن دولت جهت جابه‌جایی ردیف‌های مصوب مجلس، مغایر با اصول مذکور و صلاحیت مجلس شورای اسلامی در تصویب و اصلاح بودجه است.^۱

۹. **مغایرت:** در سطر سوم عبارت ذیل جدول موضوع این تبصره، واژه «لیسانس» غیرفارسی بوده و ذکر آن بدون معادل فارسی مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی است.^۲

۱۰. **تذکر:** در سطر چهارم عبارت ذیل جدول موضوع این تبصره، عبارت «کوچکتر» به «کوچک» اصلاح شود.

۱۱. **مغایرت:** حکم مقرر در بند الحاقی این ماده از آن جهت که واجد اثر مستقیم درآمدی و یا هزینه‌ای نیست، غیربودجه‌ای بوده و مغایر با اصل ۵۲ قانون اساسی است.^۳

۱۲. **تذکر:** در عبارت ذیل بند الحاقی این تبصره، عنوان «سازمان هدفمندی یارانه‌ها» باید به «سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها» اصلاح شود.

---

۱. در این خصوص همچنان که پیش‌تر اشاره شد، شورای نگهبان در لایحه اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور اعطای چنین صلاحیتی به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (معاونت برنامه‌ریزی وقت) را مغایر با اصول ۵۲ و ۵۳ قانون اساسی دانسته بود.

۲. در بند «۱۹» نظر شماره ۹۵/۱۰۲/۲۱۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۶/۱۶ شورای نگهبان در خصوص «لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور»، شورای نگهبان استفاده از واژه «لیسانس» بدون معادل فارسی آن را مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی دانسته است.

۳. البته مشابه حکم این بند الحاقی به صورت خفیف‌تر در بند «ز» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور قابل مشاهده است. بند مذکور مقرر می‌داشت: «کلیه کسانی که واجد شرایط دریافت یارانه هستند می‌توانند به دولت اجازه دهند که یارانه آنها را به افراد نیازمند خاص یا عام یا طرح‌های عمرانی استانی انتقال دهند.»

تبصره «۱۵» - نکته

مشابه حکم مقرر در بندهای «الف» و «ب» این تبصره، در تبصره «۱۵» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور^۱ قابل مشاهده است.

بند «الف» - مغایرت با اصل ۵۳

در جزء «۳» بند «الف» این تبصره، مکلف شدن شرکت‌های فروشنده برق نیروگاه‌های آبی جهت به مصرف‌رساندن تمام وجوه حاصل از فروش برق‌شان «پس از کسر هزینه‌های تولید» برای سرمایه‌گذاری در توسعه نیروگاه‌های برق آبی، بدون تصریح به لزوم واریز تمام درآمدهای این شرکت‌ها به خزانه‌داری کل مغایر با اصل ۵۳ قانون اساسی است.

بند «ب» - مغایرت با اصل ۵۲

بند «ب» این تبصره به دلیل ماهیت غیربودجه‌ای آن مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی می‌باشد.

تبصره «۱۷»

بند «الف» - نکته، مغایرت با اصول ۵۲ و ۶۰

۱. نکته و مغایرت: اگرچه مشابه حکم این بند در تبصره «۲۵» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور قابل مشاهده است. لکن حکم این بند به دلیل عدم ارتباط با نحوه دخل و خرج کشور فاقد ماهیت بودجه‌ای بوده و از همین رو در ماده (۴۸) مصوبه اولیه مجلس در خصوص لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور^۲ مشابه حکم مذکور به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و مورد ایراد شورای نگهبان قرار نگرفته است؛ لذا، با ابلاغ مصوبه مذکور، در قوانین دائمی کشور مشابه این حکم بیان شده و نیازی به پیش‌بینی آن در قوانین بودجه سالیانه نیست.

۲. مغایرت: در این بند انتشار ایران‌چک توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منوط به تصویب شورای پول و اعتبار دانسته شده است. در این زمینه، با توجه به اینکه، ترکیب شورای مذکور مشتمل بر اعضای غیر قوه مجریه است، صلاحیت یافتن این شورا جهت تصویب مجوز مزبور مغایر با اصل ۶۰ قانون اساسی است. در این خصوص لازم به ذکر است که در بند «۵» نظر شماره ۹۵/۱۰۰/۵۰۳۲ مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۱۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی

۱. تبصره ۱۵ -

الف - شرکت‌های تولید نیروی برق حرارتی و شرکت‌های برق منطقه ای مکلفند منابع تعیین شده در بودجه مصوب سالانه خود را به ترتیب به شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی و شرکت توانیر بابت رد دیون و یا سرمایه گذاری در توسعه نیروگاه حرارتی و توسعه شبکه انتقال کشور پرداخت کند. شرکت‌های فروشنده برق نیروگاه‌های آبی موظفند تمام وجوه حاصل از فروش انرژی های برق خود را پس از وضع هزینه های تولید برای سرمایه گذاری در توسعه نیروگاه برق آبی به مصرف برسانند. وجوه پرداختی توسط شرکت‌های یادشده برای سرمایه گذاری موضوع این بند به عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی محسوب می‌شود. دستورالعمل حسابداری این بند با رعایت مقررات قانونی مربوط به تصویب وزرای امور اقتصادی و دارایی و نیرو می‌رسد.

ب - نقل و انتقال اموال و دارایی‌ها و قرار دادهای بین شرکت مادر تخصصی توانیر و شرکت‌های توزیع نیروی برق از پرداخت هرگونه مالیات معاف می‌باشد.

۲. ماده ۴۸ - چاپ و انتشار ایران‌چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تحت نظارت هیأت نظارت اندوخته اسکناس موضوع ماده (۲۱) قانون پولی و بانکی کشور به پیشنهاد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و تصویب شورای پول و اعتبار ادامه می‌یابد.

و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ترکیب شورای پول و اعتبار به جهت فوق‌الذکر مغایر با اصل ۶۰ قانون اساسی دانسته شده و مجلس شورای اسلامی نیز بر مصوبه خود اصرار کرده است.

بند «ب» - مغایرت با اصل ۸۵ و تذکر

۱. **مغایرت:** در این بند به دولت صلاحیت داده شده تا با توافق وزارت امور اقتصاد و دارایی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان برنامه و بودجه کشور، سرمایه بانک‌های ملی، سپه و کشاورزی را افزایش دهد. در این خصوص باید به این نکته توجه داشت که بانک‌های مذکور در این بند، شرکت دولتی محسوب می‌شوند و سرمایه آن‌ها در اساس‌نامه این شرکت‌ها تعیین شده است. لذا، هرگونه افزایش یا کاهش سرمایه آن‌ها به دلیل داشتن ماهیت اساس‌نامه‌ای باید از طریق اصلاح اساس‌نامه مذکور و توسط هیأت وزیران یا مجلس شورای اسلامی (حسب مورد) صورت پذیرد و عدم تصریح بر این موضوع مغایر با اصل ۸۵ قانون اساسی است.

۲. **تذکر:** عنوان صحیح «وزارت امور اقتصادی و دارایی»، «وزارت امور اقتصاد و دارایی» است.

بند «د» - نکته

مشابه حکم این بند و جزءهای «۱» و «۲» آن، در تبصره «۲۹» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور^۱ و تبصره‌های ذیل آن قابل مشاهده است.

بند «الحاقی ۱» - نکته و مغایرت با اصل ۵۲

۱. **نکته:** مشابه حکم این بند، در تبصره «۲۶» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور^۲ قابل مشاهده است.

۲. **مغایرت:** حکم مقرر در این بند از آن جهت که واجد اثر مستقیم درآمدی و یا هزینه‌ای نیست، غیربودجه‌ای بوده و مغایر با اصل ۵۲ قانون اساسی است.

بند «الحاقی ۲» - نکته

تکلیف به اختصاص بودجه برای ستاد مردمی رسیدگی به امور دیه و کمک به زندانیان نیازمند، در قالب قوانین بودجه سالیانه، در ماده (۷۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) پیش‌بینی شده است. بر این اساس، در قوانین بودجه سالیانه کل کشور همچون تبصره «۲۶» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور مشابه حکم مقرر در این بند قابل مشاهده است.

۱. **تبصره ۲۹-** به منظور حمایت از ازدواج جوانان، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است کلیه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری کشور را ملزم کند به اندازه اندازه سهم خود از مجموع سپرده‌های قرض الحسنه پس انداز و جاری در پرداخت تسهیلات قرض الحسنه مشارکت کرده و تسهیلات قرض الحسنه ازدواج را در اولویت نخست پرداخت قرار دهد.

۲. **تبصره ۲۶ -** بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است پانزده هزار میلیارد (۱۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال مانده تسهیلات قرض الحسنه بانکی و رشد مبلغ مزبور را به تفکیک ده هزار میلیارد (۱۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال به کمیته امداد امام خمینی (ره) و سه هزار میلیارد (۳/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال به سازمان بهزیستی با معرفی دستگاه‌های ذی ربط به مددجویان و کارفرمایان طرح‌های اشتغال مددجویی و دو هزار میلیارد (۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال در اختیار ستاد مردمی رسیدگی به امور دیه و کمک به زندانیان نیازمند قرار می‌گیرد تا به خانواده‌های معسر زندانیان پرداخت کند. در صورتی که هر یک از دستگاه‌های مشمول نتوانند به هر میزان از سهمیه تسهیلات خود تا پایان آذر ماه ۱۳۹۵ استفاده نمایند، سهمیه مزبور به دیگر دستگاه‌های مشمول تعلق می‌گیرد.

بند «الحاقی ۴» - نکته و ابهام

۱. نکته: مطابق تبصره «۳۵» قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور به دولت اجازه داده شده بود تا با رعایت الزامات خاصی، از محل حساب مازاد حاصل از ارزیابی خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی پس از کسر موارد خاصی، تا سقف ۴۵۰ هزار میلیارد ریال برای تسویه مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها و در مرحله بعد برای تسویه مطالبات بانک‌ها از دولت و افزایش سرمایه دولت در بانک‌های دولتی صرف شود. همچنین، به موجب تبصره «۳۶» قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور به دولت اجازه داده شده تا با انتشار «اوراق اسناد خزانه و یا سایر اوراق اسلامی»، تمام یا بخشی از بدهی‌های خود به طلبکارانش را تسویه نماید.

۲. ابهام: با توجه به اینکه در بندهای مختلف تبصره «۵» مصوبه حاضر به دولت اجازه داده شده تا جهت بازپرداخت بدهی‌های خود به اشخاص حقیقی و حقوقی و سایر امور محوله اقدام به انتشار اوراق مختلف نماید و در هر مورد سقف مجاز جهت انتشار هر یک از اوراق مزبور مشخص شده است؛ با تمدید تبصره «۳۶» قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور مشخص نیست که تجویز مجدد انتشار «اوراق اسناد خزانه و یا سایر اوراق اسلامی» (تا سقف یکصد و هفتاد و پنج هزار میلیارد ریال) (مقرر در تبصره «۳۶» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور) با عطف نظر به سقف‌های مشخص شده و در چارچوب تکالیف قبلی است یا اینکه مجوزی جدید در کنار سایر موارد ذکر شده می‌باشد.

بند «الحاقی ۵» - نکته

در خصوص افزایش سرمایه بانک‌های «توسعه تعاون» و «پست بانک» لازم است به این نکته توجه شود که بانک توسعه تعاون به استناد جزء «۵» بند «ب» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی^۱ - ابلاغی ۱۳۸۴ - تشکیل شده و از این جهت، افزایش سرمایه این بانک با سیاست‌های مذکور مغایرتی ندارد. همچنین، هرچند به موجب جزء «۲» بند «ج» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی^۲، تنها «بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک ملی ایران، بانک سپه، بانک صنعت و معدن، بانک کشاورزی، بانک مسکن و بانک توسعه صادرات» از خصوصی‌سازی مستثنی دانسته شده بودند و نتیجتاً پست بانک جزء بانک‌های مشمول واگذاری محسوب می‌شد؛ اما «قانون حذف نام پست بانک از فهرست شرکت‌های مشمول واگذاری قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی» - مصوب ۱۳۹۱ - که به تأیید شورای نگهبان رسیده، پست بانک را از شمول واگذاری‌ها مستثنی کرده است.

۱. جزء «۵» بند «ب» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی :

تشکیل بانک توسعه تعاون با سرمایه دولت با هدف ارتقاء سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور.

۲. جزء «۲» بند «ج» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی :

واگذاری ۸۰٪ از سهام بنگاه‌های دولتی مشمول صدر اصل ۴۴ به بخش‌های خصوصی، شرکت‌های تعاونی سهامی عام و بنگاه‌های عمومی غیردولتی به شرح ذیل مجاز است: ۱- ...

۲ - بانک‌های دولتی به استثنای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک ملی ایران، بانک سپه، بانک صنعت و معدن، بانک کشاورزی، بانک مسکن و بانک توسعه صادرات.

تبصره «۱۸»

بند «الف» - مغایرت با اصل ۵۲

حکم مقرر در این تبصره از آن جهت که واجد اثر مستقیم درآمدی و یا هزینه‌ای نبوده و ارتباطی با بودجه کل کشور ندارد، فاقد ماهیت بودجه‌ای بوده و مغایر با اصل ۵۲ قانون اساسی است.

بند «ب» - مغایرت با اصل ۵۲

حکم مقرر در این تبصره از آن جهت که واجد اثر مستقیم درآمدی و یا هزینه‌ای نیست، غیربودجه‌ای بوده و مغایر با اصل ۵۲ قانون اساسی است.

بند «ج» - نکته

مشابه حکم این بند، در تبصره «۳۰» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور^۱ قابل مشاهده است.

بند «د» - نکته

مشابه حکم این بند، در تبصره «۳۱» قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور^۲ قابل مشاهده است.

بند الحاقی «۱» - مغایرت با اصل ۱۵ و نکته

۱. مغایرت: واژه «متابولیک» در این بند غیرفارسی بوده و ذکر آن بدون معادل فارسی مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی است.

۲. نکته: ردیف‌های «۲۳-۱۲۹۰۰۰»^۳ و «۲۵-۱۲۹۰۰۰»^۴ جدول شماره (۷) که به عنوان محل تأمین هزینه‌های این بند الحاقی مشخص شده، به ترتیب ناظر به «درمان بیماران خاص و صعب‌العلاج و کمک به خیرین سلامت، زنجیره امید، بیمارستان محکم و موسسه محکم و بیماری اپیدرمولایزیس بلوزا و سلیاک» و «کمک به اجرای سیاست‌های جمعیتی کشور» می‌باشد.

۱. تبصره ۳۰ - دولت مکلف است از محل اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران موضوع ردیف ۱۳۱۶۰۰ جدول شماره (۷) این قانون به جانبازان و آزادگان غیرحالت اشتغال معسر فاقد درآمد که براساس قوانین نیروهای مسلح مشمول دریافت حقوق وظیفه نمی‌باشند تا زمانی که فاقد شغل و درآمد باشند ماهانه کمک معیشت معادل حداقل حقوق کارکنان دولت پرداخت کند.

۲. تبصره ۳۱ - بنیاد شهید و امور ایثارگران مکلف است از محل اعتبارات خود موضوع ردیف ۱۳۱۶۰۰ جدول شماره (۷) این قانون با تشخیص کمیسیون پزشکی بنیاد و یا مراجع قانونی ذی ربط حسب مورد به والدین و همسران شهدا که به دلیل کهولت سن و یا بیماری صعب‌العلاج نیاز به نگهداری دارند در صورتی که در میان خانواده، فرد یا افرادی از آنها نگهداری کنند، نسبت به پرداخت حق نگهداری به میزان سی درصد (۳۰٪) حداقل حقوق کارکنان دولت اقدام کند.

۳. ردیف ۲۳-۱۲۹۰۰۰:

۲۰۵۱،۵۱۱	۰	۰	۰	۲۰۵۱،۵۱۱	۲۰۵۱،۵۱۱	۰	۲،۲۴۵،۴۱۳	۲،۲۴۵،۴۱۳	درمان بیماران خاص و صعب‌العلاج و کمک به مجمع خیرین سلامت، زنجیره امید، بیمارستان محکم و موسسه محکم و بیماری اپیدرمولایزیس بلوزا و سلیاک	۲۳
----------	---	---	---	----------	----------	---	-----------	-----------	---	----

۴. ردیف ۲۵-۱۲۹۰۰۰:

۶،۰۰۰،۰۰۰	۰	۰	۰	۶،۰۰۰،۰۰۰	۶،۰۰۰،۰۰۰	۰	۶،۰۰۰،۰۰۰	۶،۰۰۰،۰۰۰	کمک به اجرای سیاست‌های جمعیتی کشور	۲۵
-----------	---	---	---	-----------	-----------	---	-----------	-----------	------------------------------------	----

بند الحاقی «۲» - نکته

۱. نکته: به موجب عبارت صدر بند، این بند در راستای اجرای ماده (۶۲) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی (۲) ^۱ بوده است. لازم به ذکر است که بند «۲» ماده مذکور، عبارتی الحاقی به ماده (۳ مکرر) قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران ^۲ است که به موضوع اعطای تسهیلات خرید یا ساخت مسکن اعطاء می‌پردازد. همچنین، در ارتباط با این بند، بند «۱» ماده (۱۰۴) مصوبه اولیه مجلس در خصوص لایحه برنامه پنجساله ششم توسعه که مورد ایراد شورای نگهبان قرار نگرفته است، بانک مرکزی را موظف کرده تا: «در طول اجرای برنامه، سالیانه نسبت به ارائه تسهیلات مسکن فقط یکبار با سود حداکثر چهار درصد (۴٪) به تعداد پنجاه (۵۰) هزار نفر به رزمندگان دارای حداقل شش ماه سابقه جبهه و آزادگان با حداقل سه ماه اسارت که فاقد مسکن ملکی می‌باشند و تاکنون مسکن، زمین یا تسهیلات مسکن دریافت ننموده‌اند از طریق بانکهای عامل اقدام نماید.»

بنابر آنچه گفته شد و با عطف توجه به جزءهای ذیل بند الحاقی حاضر، این نکته بدست می‌آید که این بند و جزءهای ذیل آن، بهره‌مندی از تسهیلات مسکن برای ایثارگران را به جهات مختلفی همچون افزایش میزان بهره‌مندان از این تسهیلات در سال ۱۳۹۶ و همچنین امکان بهره‌مندی مجدد از تسهیلات مسکن با وجود شرایط خاص، توسعه داده است.

۲. نکته: ردیف ۱۳۱۶۰۰ جدول شماره (۷) این قانون که محل تأمین منابع موضوع این بند می‌باشد مربوط به «بنیاد شهید و امور ایثارگران» می‌باشد.

تبصره «۱۹»

بند «الف» - مغایرت با اصول ۵۲ و ۱۵

۱. مغایرت: حکم مقرر در این تبصره از آن جهت که واجد اثر مستقیم درآمدی و یا هزینه‌ای نیست، غیربودجه‌ای بوده و مغایر با اصل ۵۲ قانون اساسی است.

۱. ماده ۶۲ - قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران به شرح زیر اصلاح می‌شود:

الف- در بند (۱) تبصره (۱) ذیل بند (ز) ماده (۳) قانون عبارت «بیست و پنج درصد (۲۵٪) و بالاتر» حذف و عبارت «با اولویت درصد جانبازی در سقف بودجه سنواتی» جایگزین می‌شود.

ب- در ماده (۳ مکرر) قانون، فراز دوم به شرح زیر تغییر می‌کند: مبلغ تسهیلات مزبور به ازای هر واحد مسکونی در هر سال (از سال ۱۳۹۳) نسبت به سال قبل براساس نرخ تورم و جمعیت شهر و روستا تعیین و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. نرخ این تسهیلات چهار درصد (۴٪) و بازپرداخت آن بیست ساله بدون رعایت الگوی مصرف و نوساز بودن مسکن است.

۲. ماده ۳ مکرر- دولت موظف است در اجرای بند (ل) ماده (۴۴) قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۱ به تعداد یکصد هزار نفر از جانبازان بیست و پنج درصد (۲۵٪) و بالاتر، آزادگان و فرزندان شهدا، فرزندان جانبازان بالای هفتاد درصد (۷۰٪)، همسران و والدین شهدا تسهیلات خرید یا ساخت مسکن اعطاء نماید. مبلغ تسهیلات مزبور به ازای هر واحد مسکونی در هر سال (از سال ۱۳۹۳) نسبت به سال قبل براساس نرخ تورم و جمعیت شهر و روستا تعیین و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. نرخ این تسهیلات چهار درصد (۴٪) و بازپرداخت آن بیست ساله بدون رعایت الگوی مصرف و نوساز بودن مسکن است. دولت موظف است نسبت به تضمین، پیش‌بینی و پرداخت ماه‌التفاوت سود بانکی تا سقف نرخ مصوب نظام بانکی بانکهای عامل اقدام نماید. بانکهای عامل موظفند نسبت به ارزیابی ملک، محاسبه و اخذ تضمین‌های بازپرداخت لازم به میزان اصل تسهیلات و سود سهم ایثارگر (چهار درصد) اقدام نمایند.

۲. **مغایرت:** در جزء «۶» بند «الف» این تبصره، واژه «پروژه» غیرفارسی بوده و ذکر آن بدون معادل فارسی مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی است.^۱

بند «ب» - نکته و مغایرت با اصل ۸۵

۱. **نکته:** عنوان ردیف شماره «۱۱۸-۵۵۰۰۰۰»^۲ جدول شماره (۹) این قانون «یارانه سود تسهیلات سرمایه‌گذاری و اشتغال موضوع بند «ب» تبصره «۱۹» قانون بودجه» می‌باشد.

۲. **مغایرت:** با توجه به ماهیت تقنینی امور مذکور در بندهای «الف» و «ب» تبصره «۱۹» این مصوبه، واگذاری تعیین نوع و شکل حمایت‌ها، میزان و مناطق مورد شمول، میزان تسهیلات، افراد حقیقی و حقوقی مشمول این حمایت‌ها به آئین‌نامه اجرایی موضوع این بند مغایر با اصل ۸۵ قانون اساسی است.

بند «ج» - مغایرت با بند «۱» اصل ۱۱۰ و اصول ۱۵ و ۵۲

۱. **مغایرت:** در جزء «۱» این بند، صلاحیت یافتن شرکت‌های تابعه وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات جهت «ایجاد کارور (اپراتور)های ارائه‌کننده خدمات الکترونیکی در کلیه بخش‌ها» از آنجایی که به توسعه خدمات غیرحاکمیتی دولت می‌انجامد و نتیجتاً منجر به بزرگ‌شدن هرچه بیشتر دولت می‌گردد، مغایر با جزء «۱» بند «الف» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مبنی بر ممنوعیت دولت از ورود به فعالیت‌های اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴ و جلوگیری از بزرگ‌شدن بخش دولتی می‌باشد. لذا، این جزء مغایر با بند «۱» اصل ۱۱۰ قانون اساسی است.

۲. **مغایرت:** در جزءهای «۱» و «۲» این بند، واژه «پروژه» غیرفارسی بوده و ذکر آن بدون معادل فارسی مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی است.

۳. **مغایرت:** حکم مقرر در جزء «۲» این بند از آن جهت که واجد اثر مستقیم درآمدی و یا هزینه‌ای نیست، غیربودجه‌ای بوده و مغایر با اصل ۵۲ قانون اساسی است.

۴. **مغایرت:** در جزء «۲» این بند، به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات اجازه داده شده تا از طریق «سازمان‌های توسعه‌ای» و «شرکت‌های تابعه خود» در انجام پروژه‌های دولت الکترونیک و توسعه خدمات الکترونیکی اقدام نماید. در خصوص حکم این جزء باید به این نکته توجه نمود که اولاً) اطلاق حکم این جزء نسبت به «سازمان‌های توسعه‌ای»، بدون رعایت شرایط و

^۱ در این خصوص ذکر این نکته لازم است که در بند «۳۸» نظر مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۱۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استفاده از واژه مذکور مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی دانسته شده است.

۲. ردیف ۱۱۸-۵۵۰۰۰۰

۱۰,۰۰۰,۰۰۰	.	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	یارانه سود تسهیلات سرمایه‌گذاری و اشتغال موضوع بند (ب) تبصره (۱۹) قانون بودجه	۱۱۸
------------	---	------------	---	-----

تشریفات مقرر در تبصره «۳» بند «الف» ماده (۳) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی^۱، مغایر با قانون مزبور و سیاست‌های حاکم بر آن است. **ثانیاً**) با توجه به جزء «۱» بند «الف» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مبنی بر ممنوعیت دولت از ورود به فعالیت‌های اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴ و جلوگیری از بزرگ‌شدن بخش دولتی، تجویز این حکم نسبت به شرکت‌های تابعه وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مغایر با سیاست‌های مذکور است. لذا، جزء «۲» این بند مغایر با بند «۱» اصل ۱۱۰ قانون اساسی است.

تبصره «۲۰»

بند «الف» - مغایرت با اصل ۵۲،

۱. **مغایرت:** این بند سعی دارد تا طرح‌های عمرانی نیمه تمام دولت که درحال حاضر به صورت «کارفرما- پیمانکاری» درحال اجرا هستند را به صورت «مشارکتی» اجرا نماید. لذا مفاد مذکور در این تبصره، ماهیت غیربودجه‌ای داشته و باید در قوانین دائمی مانند قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ذکر شود؛ لذا درج آن در قانون بودجه مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است.

۲. **تذکر:** عنوان صحیح قانون مذکور در جزء «۶» این بند، «قانون تسهیل اعطاء تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجراء طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارآیی بانک‌ها» می‌باشد که به اشتباه «قانون اعطای تسهیلات بانکی» عنوان شده است.

بند «ب» - مغایرت با اصول ۵۲ و ۸۵ و ابهام

۱. **مغایرت:** مفاد این بند فاقد ماهیت بودجه‌ای است. مؤید این امر نیز آن است که مشابه حکم این بند، در بند «۱» ماده (۲۹) مصوبه مجلس درخصوص قانون برنامه ششم نیز ذکر شده است.^۲

۲. **ابهام:** نکته دیگری که در خصوص این بند وجود دارد این است که مشخص نیست با واگذاری وظایف و امور مذکور در این بند، نحوه برخورداری مردم از این خدمات چگونه خواهد بود. به عنوان مثال در بخش آموزش و پرورش در صورت واگذاری بخشی از فعالیت‌های این حوزه (در غیر واگذاری مدارس) آیا مردم مکلف به پرداخت هزینه خواهند بود یا خیر. در این رابطه

---

۱. **تبصره ۳-** (اصلاحی ۱۳۹۵/۶/۷) دولت می‌تواند از طریق سازمان‌های توسعه‌ای پس از فراخوان عمومی از سوی وزارتخانه یا شرکت مادر تخصصی ذی‌ربط و احراز عدم تمایل بخشهای غیردولتی برای سرمایه‌گذاری بدون مشارکت دولت، در طرحهای اقتصادی موضوع فعالیت‌های گروه یک ماده (۲) این قانون در مناطق کمتر توسعه یافته و یا در صنایع پیشرفته با فناوری بالا و یا صنایع خطرپذیر در کلیه مناطق کشور به سرمایه‌گذاری مشترک با بخشهای غیردولتی اقدام کند. در صورتی که پس از اعلان فراخوان عمومی محرز شود که بخشهای غیردولتی تمایلی به سرمایه‌گذاری در طرحهای مورد نظر را به هر میزان ندارند، سازمان‌های توسعه‌ای می‌توانند نسبت به سرمایه‌گذاری در طرح مورد نظر تا صد درصد (۱۰۰٪) اقدام کنند. ...

۲. **بند «۱» ماده (۲۹):** «به منظور مردمی شدن و گسترش سهم بخش خصوصی و تعاونی در اقتصاد و به منظور افزایش بهره‌وری و ارتقای سطح کیفی خدمات و مدیریت بهینه هزینه به تمامی دستگاه‌های اجرائی که عهده‌دار وظایف اجتماعی، فرهنگی و خدماتی هستند (از قبیل واحدهای بهداشتی و درمانی، مراکز بهداشتی و توان بخشی، مراکز آموزشی، فرهنگی، هنری و ورزشی و مراکز ارائه‌دهنده خدمات و نهادهای کشاورزی و دامپروری) اجازه داده می‌شود در چهارچوب استانداردهای کیفی خدمات که توسط دستگاه ذی‌ربط تعیین می‌گردد، نسبت به (خرید خدمات به جای تولید خدمات) از بخش خصوصی و تعاونی اقدام نمایند. در اجرای این بند واگذاری مدارس دولتی ممنوع است.

ماده (۴۶) «قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱)»^۱ مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ مقرر داشته، خرید خدمات نباید متضمن اخذ هزینه اضافه از مردم گردد.

۳. مغایرت: ذیل این بند مقرر داشته است که «آئین‌نامه اجرایی» مربوط به این بند مشتمل بر موضوعاتی مانند «امتیازات و تسهیلات در نظر گرفته شده برای بخش غیر دولتی داوطلب، نحوه نظارت بر این نوع فعالیت‌ها و شاخص‌های کمی و کیفی که باید مورد رعایت بخش غیردولتی مجری قرار گیرد» به تصویب هیأت وزیران برسد. حال آنکه اطلاق موضوعات یاد شده در بردارنده مباحثی است که دارای شأن و ماهیت تقنینی هستند و واگذاری آن به آئین‌نامه، تفویض قانونگذاری محسوب شده و در نتیجه مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

بند «الحاقی ۱» - ابهام

در خصوص ردیف مذکور در ذیل این بند لازم به ذکر است که باتوجه به الحاقی بودن این بند، چنین ردیفی در لایحه دولت وجود نداشته و در اصلاحات کمیسیون تلفیق نسبت به جداول نیز وجود نداشت و لذا مشخص نیست چه مبلغی در ذیل این ردیف درج شده و آیا مبلغ مذکور در سقف بودجه لحاظ شده است یا خیر.

بند «الحاقی ۲» - مغایرت با اصول ۵۲، ۱۵ و ۱۳۸ و نکته

۱. مغایرت: محتوای این بند، به جهت داشتن ماهیت غیر بودجه‌ای، مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است.

۲. نکته: در خصوص روش «مشارکت عمومی و خصوصی» لازم به ذکر است در این روش، قراردادی بین بخش عمومی و بخش خصوصی به منظور تسهیم ریسک، مسئولیت، منافع و هم‌افزایی منابع و تخصص هر دو بخش در ارائه خدمات زیربنایی منعقد می‌گردد. استفاده از این روش به منظور تبدیل نقش دولت از سرمایه‌گذاری، اجرا و بهره‌برداری در پروژه‌های زیرساختی به سیاست‌گذار و تنظیم‌کننده مقررات و ناظر بر کیفیت و کمیت ارائه خدمات است.

۳. مغایرت: بکارگیری واژه «پروژه» در اجزاء مختلف این بند به دلیل غیرفارسی بودن مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی است.

۴. مغایرت: با توجه به اینکه در جزء «۲-۱» این بند، انتشار تغییر و تفسیر مقررات در پایگاه موضوع این بند را شرط اعتبار این موارد دانسته است و از سوی دیگر ضابطه لازم الاجرا شدن مقررات را قانون‌گذار اساسی بیان نموده است، اطلاق این حکم در خصوص آئین‌نامه‌های موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی، مغایر این اصل است.

---

^۱ **ماده ۴۶-** به دستگاه‌های اجرایی مذکور در ماده (۱۶۰) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود به منظور ارتقای کیفیت خدمات و کاهش اعتبارات هزینه‌ای، نسبت به خرید خدمات، برای انجام مأموریت‌ها و وظایف قانونی غیرحاکمیتی خود از بخش غیردولتی، به شرطی که متضمن اخذ هزینه اضافه از مردم نگردد، اقدام نمایند.
آئین‌نامه اجرایی این ماده بنابه پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.

تبصره «۲۱»

بند «الف» - تذکر و مغایرت با اصول ۵۲ و ۵۳

۱. مغایرت: این بند واجد ماهیت غیر بودجه‌ای بوده و ذکر آن در قوانین بودجه سنواتی مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است. لازم به ذکر است که نظیر چنین حکمی در ماده (۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)^۱ نیز ذکر شده است.

۲. مغایرت: اطلاق حکم این بند در خصوص استثنای مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی در خصوص آن دسته از مبالغی که مطابق قوانین بودجه سنواتی و از محل منابع عمومی به آن‌ها اختصاص می‌یابد مغایر اصل ۵۳ قانون اساسی مبنی بر تمرکز کلیه دریافت‌های دولت در حساب‌های خزانه داری کل است.

بند «ب» - مغایرت با اصول ۵۲ و ۵۵

۱. مغایرت: حکم مذکور در این بند به جهت برخورداری از ماهیت غیر بودجه‌ای، مغایر اصل (۵۲) قانون اساسی است.

۲. مغایرت: اطلاق حکم این بند در خصوص نظارت دیوان محاسبات نسبت به کلیه حساب‌های درآمدی و هزینه‌ای دستگاه‌های موضوع این بند در خصوص آن بخش از درآمدها و هزینه‌هایی که در قوانین بودجه سنواتی منعکس نشده است، مغایر اصل ۵۵ قانون اساسی است.

بند «ج» - تذکر

با توجه به اینکه بخش خصوصی و تعاونی تخصصاً از شمول این بند خارج بوده و دستگاه اجرایی بشمار نمی‌روند ذکر عبارت «به استثنای بخش خصوصی و تعاونی» فاقد وجه می‌باشد.

بند الحاقی - مغایرت با اصل ۵۲

حکم مذکور در این بند به جهت برخورداری از ماهیت غیر بودجه‌ای، مغایر اصل (۵۲) قانون اساسی است. لازم به ذکر است که با عنایت به عدم ورود چنین ایرادی نسبت به تمدید قوانین آزمایشی ضمن قوانین بودجه سنواتی، هم‌اکنون قانون بودجه سالیانه محلی جهت تمدید قوانین آزمایشی شده است.

---

۱. ماده ۳ - شرکت‌های دولتی موضوع مواد (۴) و (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و شرکت‌های دولتی موضوع بند (۳) ماده (۱۸) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، به استثنای بانکها و بیمه‌های دولتی و سازمانهای توسعه‌ای شامل سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، سازمان صنایع کوچک و شهرکهای صنعتی ایران، وزارت نفت از طریق شرکت دولتی تابعه ذی ربط و شرکت شهرکهای کشاورزی، مشمول مقررات مواد (۳۱)، (۳۹) و (۷۶) قانون محاسبات عمومی کشور می‌باشند و تمام درآمدهای حاصل از فروش کالا و خدمات آنها به حسابهای معرفی شده از سوی خزانه داری کل کشور واریز می‌شود تا حسب مورد طبق احکام و مقررات قانونی مربوط هزینه شود. عدم رعایت مفاد ماده (۷۶) قانون محاسبات عمومی کشور در مورد حسابهایی که خلاف مقررات مذکور گشایش یافته است، تصرف غیرقانونی در اموال عمومی محسوب می‌شود. بانکهای عامل حسب اعلام بانک مرکزی و خزانه داری کل کشور موظفند نسبت به بستن حسابهایی که خلاف مقررات مذکور افتتاح شده اند، اقدام کنند.

تبصره «الحاقی ۱» - مغایرت با اصل ۵۳ و بند «۱» اصل ۱۱۰ و ابهام

۱. مغایرت: باتوجه به اینکه مطابق اصل ۵۳ قانون اساسی هرگونه پرداخت می‌بایست به موجب قانون باشد، عدم مشخص نمودن نحوه مصرف اعتبارات موضوع این بند و واگذاری آن به اختیار وزارت امور خارجه مغایر این اصل قانون اساسی به‌شمار می‌آید.

۲. ابهام و مغایرت: مطابق این تبصره، مبلغ مندرج در آن، از محل سهام قابل واگذاری مندرج در جدول شماره (۱۸) این قانون، در اختیار وزارت امور خارجه قرار خواهد گرفت. در این رابطه باید گفت اولاً جدول شماره «۱۸» ناظر به مصارف وجوه حاصل از واگذاری می‌باشد و منبع تأمین اعتبار محسوب نمی‌شود. ثانیاً مشخص نیست که این مبلغ آیا به نسبت مساوی از ردیف‌های مندرج در این جدول کسر می‌شود و یا اینکه بنا به تصمیم سازمان برنامه و بودجه از هر ردیفی و به میزان دلخواه قابل کسر است. ثالثاً با عنایت به توضیحات مذکور در ذیل تبصره «۲» این مصوبه، مصارف مذکور در جدول شماره «۱۸» به دلیل اینکه نحوه و محل مصرف درآمدهای حاصل از واگذاری شرکت‌ها و سهام دولت در جزء «۲» بند «د» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مشخص شده است، تعیین مصارف دیگری جهت این منابع، مغایر سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی است و در نتیجه مصرف موضوع این تبصره نیز مغایر سیاست‌های مذکور محسوب می‌شود.

تبصره «الحاقی ۲» - مغایرت با اصل ۵۲ و تذکر

مفاد مذکور در بندهای این تبصره فاقد ماهیت بودجه‌ای بوده و ذکر آن‌ها در قوانین بودجه سنواتی مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی می‌باشد.

تبصره «الحاقی ۴» - مغایرت با اصل ۸۵

۱. تذکر: علاوه بر این ماده در موارد متعددی از مصوبه حاضر به برنامه ششم توسعه استناد داده شده است که باتوجه به اینکه تشریفات رسیدگی آن به‌عنوان قانون مصوب به اتمام نرسیده است، استناد به آن محل اشکال است.

همچنین باتوجه به اینکه عنوان کامل مصوبه مجلس درخصوص این قانون، «برنامه پنج‌ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران» می‌باشد، ذکر ناقص عنوان این مصوبه در مواد متعدد اشکال دارد.

۲. مغایرت: حکم مذکور در آخرین بند این تبصره مبنی بر اصلاح ارجاعات مربوط به قانون برنامه ششم توسعه پس از ابلاغ آن، باتوجه به اینکه چنین امری مستلزم اصلاح قانون می‌باشد و از سوی دیگر تعیین این ارجاعات واجد آثار حقوقی می‌باشد، تفویض آن به نهادی جز قانون‌گذار، تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی محسوب می‌شود.